

miljö-

manifest

KU

1. KRISTDEMOKRATISK IDEOLOGI OCH MILJÖ

1.1 Förvaltarskapstanken

En av kristdemokraternas grundläggande principer är förvaltarskapstanken, vilken säger att varje människa har både ett personligt gemensamt ansvar för att förvalta världen istället för att förbruka den. Vi måste alla ta ansvar för att förvalta vår gemensamma miljö och klimat så att vi inte förstör miljön på framtida generationers bekostnad. Vi unga kristdemokrater vill därför dra vårt strå till stacken för ett långsiktigt hållbart samhälle på alla plan. Politiker har ett ansvar för att de förslag som läggs är hållbara även vad gäller förvaltarskapet, och måste arbeta för att samhället som helhet blir mer medvetet om detta samt aktivt verka för att förändra strukturella miljöproblem. Vi kan inte bara köra på utan hänsyn till de långsiktiga konsekvenserna av vårt handlande. Att pumpa upp och förbruka ändliga resurser såsom olja och lämna kommande generationer dessa förutan, utan att samtidigt satsa på förnybara alternativ, är inte att ta förvaltaransvar. Miljöarbetet får inte bedrivas på ett sådant sätt att det förhindrar fattiga människors väg ut ur fattigdom, men det får inte förglömmas att en förstörd miljö kommer försämra levnadsförhållandena för alla människor, med de utan ekonomiska medel som de främsta förlorarna, och de två frågorna måste därför drivas parallellt.

Förvaltarskapstanken innebär också ett ansvar att förvalta samhällets övriga resurser. Därför handlar förvaltarskapstanken även om ekonomi och vår sociala miljö - att vårda relationer, att trygga värdigheten för gamla och sjuka i framtiden, att inte belasta framtida generationer med skulder samt att verka för bästa möjliga materiella förutsättningar för kommande generationers livskvalitet. Att vårda det arv som vi fått från våra förfäder är därför en viktig del av förvaltarskapet. Samhället nollställs inte med varje ny generation, utan tvärtom har den nya generationen ett ansvar att respektera och förädla den natur, de traditioner och den kunskap tidigare generationer efterlämnat. Detta innebär även ett ansvar för att i enlighet med kristdemokratiska värderingar förändra och förbättra det som inte är av godo så att det vi lämnar efter oss är än bättre än det vi själva mottog. Förvaltarskapstanken måste bli en ledstjärna i allt politiskt arbete på alla nivåer för att bygga en gemenskap i harmoni med vår känsliga omgivning och med respekt för både kommande generationers rätt till goda förutsättningar för ett gott liv och det som gångna generationer har byggt upp och lämnat efter till oss, så att vi inte av kortsiktiga anledningar river ner det som har tagit generationer att bygga upp eller som kanske aldrig kan återställas.

2. KLIMAT

Att minska koldioxidutsläppen för att förhindra växthuseffekten, framstår som en av de viktigaste globala miljöfrågorna. Annars riskerar växthuseffekten att i framtiden orsaka stora katastrofer över vår jord. Att hejda förbränningen av olja, kol och fossilgas i hela världen är därför viktigt. Dessa bränslen ökar inte bara växthuseffekten, utan är dessutom ändliga resurser. Ur ett förvaltarperspektiv finns alltså dubbla skäl till att söka minska användningen av dem och ersätta dem med förnyelsebara energikällor.

Vissa forskare (ofta finansierade av oljelobbyn) ifrågasätter om någon växthuseffekt orsakad av människan överhuvudtaget existerar, medan ett stort antal av världens ledande klimatforskare som samlats inom FN:s klimatpanel IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), hävdar att sambanden är tydliga och att utsläppen påverkar till och med mer än man tidigare trott. Det handlar om fler översvämningar, mer extrem torka, djurarter som flyttar och glaciärer som smälter. Växthuseffekten slår dessutom ojämnt vilket innebär att de

fattigaste på vår jord drabbas ännu hårdare. Ofta är de mindre skyddade mot förändringarna och har små resurser. Afrika står för tre procent av utsläppen av växthusgaser, men de kommer att ta största smällen.

Kan vi utifrån IPCC:s förutsägelser vara säkra på växthuseffekten och dess konsekvenser? Nej, helt säkra kan vi inte vara. Det handlar om förutsägelser utifrån det kända. Eftersom framtiden delvis är hölj i dunkel så måste försiktighetsprincipen vara ledande. Då duger det inte att hoppas på det bästa och fortsätta som om inte hotet om växthuseffektens konsekvenser fanns.

Finns det andra lösningar än att minska koldioxidutsläppen? Ja, men de är mycket begränsade. De nu levande växterna kan inte binda mer än en liten del av dagens koldioxidöverskott i luften. Tvärtom har en omfattande avskogning i tätbefolkade delar av världen medfört att vegetationens koldioxidupptagning är mindre än den annars kunde ha varit. Utsläppen och skogsskövlingen i förening har medfört att atmosfärens koldioxidhalt i dag är ca 30% högre än den var i förindustriell tid (för ca 200 år sedan) och varje år stiger den ytterligare. Utvecklingen är densamma över hela världen, eftersom koldioxiden har så lång livslängd i atmosfären att den får global spridning oavsett var på jorden den släpps ut. Haltökningen skulle vara ännu kraftigare om inte en del av koldioxidöverskottet togs upp av havet.

Dessvärre är koldioxiden nästan oförstörbar. Sannolikt kan den fortsätta att cirkulera mellan atmosfären och havet i många tusen år. Så länge skulle därför en del av koldioxidutsläppens växthusverkan kunna dröja sig kvar även om vi nu omgående stoppade utsläppen. Om utsläppen i stället bibehålls på nuvarande nivå kommer koldioxidhalten i både luft och hav att fortsätta stiga, och därmed kommer växthuseffekten gradvis att förstärkas allt mer.

Kyotoprotokollet är en internationell överenskommelse från 1997 som trädde i kraft 2005 och innebär kraftiga sänkningar av växthusgaser för de parter som skrivit på. Bland annat slår Kyotoprotokollet fast att EU-länderna skall minska sina utsläpp med 8 procent. USA fanns med vid förhandlingarnas början men har senare valt att ställa sig utanför och har alltså inte ratificerat protokollet. Ryssland skrev på mot att EU-länderna stödde deras önskan att vara med i WTO.

KDU välkomnar Kyotoprotokollet som initiativ då det är viktigt att lyfta miljöfrågorna på en global nivå och det är ett stort steg i rätt riktning. Dock ser vi att mer måste göras, protokollet uppfyller inte på långa vägar de krav som ställs för att undvika klimatproblemen. Som det ser ut idag finns inga regleringar för Indien och Kina vilka har en snabbt framväxande industri och ökande utsläpp, USA står utanför och en rad reformer måste till för att vi skall få önskad effekt.

Sverige måste vara aktiva på den internationella nivån för att få med de länder som ännu inte avgett löften rörande att sänka utsläppen av växthusgaser.

2.1 Nationellt

Även om växthuseffekten är ett globalt hot så måste ändå mycket av det konkreta motarbetet ske nationellt och lokalt. Sverige måste lägga fast skarpa mål för minskningar av koldioxidutsläpp. Sådana mål ökar pressen på att ändra regler och lagar i enlighet med målen. Det krävs t ex nationella satsningar på alternativ teknik och forskning kring hållbar energiproduktion.

Dagens skatteregler är en stor bromskloss i det svenska klimatarbetet. Så länge kol och torv gynnas framför bibränslen kommer kommuner fortsätta att elda fossila bränslen i sina pannor. Den totala koldioxidutsläppen från kol och torv har visserligen minskat de senaste åren, men fortfarande är utsläppen stora - 1999 gav fossila bränslen i el- och värmeverk sju miljoner ton koldioxid i utsläpp, vilket motsvarar en åttondel av Sveriges samlade koldioxidutsläpp.

Torveldningen är idag helt beroende av att torv är befriat från koldioxidskatt. Om undantaget togs bort skulle torveldningen försvinna och med den stora koldioxidutsläpp. Även användningen av kol skulle kunna minska med skärpta regler och bättre tillsyn av värmeverk som eldar flera bränslen i samma panna. KDU menar att man ska slopa alla subventioner till fossila bränslen.

KDU vill också se mer satsning på kommuner som bedriver ett aktivt klimatarbete. Kommuner som vill införa trängselavgifter bör också stödjas ekonomiskt för att kunna göra de investeringar som krävs.

Trafiken måste bära sina egna miljökostnader. Principen om att förorenaren betalar måste gälla även här. Följden därav blir att den mest energieffektiva och minst nedsmutsande trafiken gynnas. Spårbunden trafik, båttrafik och olika former av miljövänliga bilar skulle gynnas av detta. Samhällsplaneringen måste inriktas på att minimera transporternas miljöpåverkan.

Det är viktigt att Sverige har hårda krav på grön upphandling i alla offentliga sammanhang - detta skapar en stor marknad för miljövänliga produkter. I en grön upphandling är klimatmålet en självklarhet.

KDU menar att det också behövs informationskampanjer om energieffektivitet - hur många vet att om alla byter tre 60 W-lampor mot lågenergilampor så kan Sverige sänka utsläppen av koldioxid med 2 procent?

2.2 Internationellt

Världssamfundet står inför en stor utmaning. Sverige kan och bör vara pådrivande, samt utgöra ett gott exempel på hur ett aktivt och lyckosamt klimatarbete kan bedrivas. Få länder har lika goda förutsättningar att skapa ett samhälle som bygger på förnybar energi. Vi har jämförelsevis gott om bibränslen, framför allt i form av skogsavfall, och vi har en lång kust som på många ställen är lämplig för vindkraft. Men om vi ska kunna göra detta samtidigt som kärnkraften avvecklas –med hänsynstaganden till den biologiska mångfalden– måste vi också bli mycket effektivare energianvändare. Visserligen lyckades vi i Sverige sänka koldioxidutsläppen med 30% under 1980-talet, men detta var i första hand genom att ersätta oljeeldning med kärnkraft. Under 1990-talet så ökade dock de svenska utsläppen igen.

Koldioxidutsläppen är mycket ojämnt fördelade mellan olika länder: Räknat per capita släpper den fattiga världen bara ut en bråkdel så mycket koldioxid som den rika. Den senare bär alltså ett huvudansvar för att begränsa utsläppen. Men användningen av fossila bränslen spelar en central roll för dagens materiella levnadsstandard och livsstil i de industrialiserade länderna, och det har därför visat sig svårt att göra nödvändiga förändringar. Men kampen får inte upphöra. Den rika världen måste också minska sin miljöbelastning av moraliska skäl – det går inte att ställa krav på andra utan att själv leva upp till dem.

Utsläppen av växthusgaser ökar idag mest i de länder som genomgått en snabb industrialisering. En stor del av ökningen beror på att man i dessa länder inte har tillgång till den renaste och modernaste tekniken som finns tillgänglig i de rikaste industriländerna.

För att de länder som industrialiseras och lyfter sig ur fattigdom inte ska göra samma misstag som vi gjort och bygga in miljöskadliga strukturer så krävs därtill ett omfattande miljöbistånd och en överföring av grön teknik till den fattiga världen. KDU menar därför att det är viktigt att genom EU samarbeta med Kina och Indien som är exempel på länder med snabb industrialisering. Samarbetet bör innebära både ekonomisk och teknisk hjälp för att framförallt energiproduktionen och transporter skall vara så miljövänliga som möjligt.

De internationella samarbeten som inleds måste få en större dignitet och fler länder måste delta. I USA har flera delstater visat att de tar klimathotet på allvar genom kraftiga åtgärder mot bilindustrin och liknande, detta är mycket positivt. Viktigt är dock att få med USA när det gäller att underteckna viktiga överenskommelser såsom Kyotoprotokollet utgör exempel på. Alla viktiga aktörer måste vara med och dessutom ratificera det som lovats för att inte riskera att all trovärdighet för ett globalt miljöarbete undergrävs.

Det klimatpolitiska samarbetet på Europeanivå är något som Sverige måste prioritera. Utfasning av fossilbränslen i såväl energiproduktionen som transportsektorn, begränsning av metanavgång, och åtgärder för att öka kolbindningen bör vara givna mål. För att uppnå dessa krävs ingrepp i energisystemet, kommunikationerna, jord- och skogsbruket och inte minst hur skatter och avgifter utformas som arbetsredskap för att styra bort från fossilbränsleanvändning. De senaste decenniernas ökade rörlighet i västvärlden har medfört ökade miljöutsläpp och bidragit till miljöförstöringen. Vägtrafiken står för en avsevärd del av utsläppen. Katalysatorer minskar inte koldioxidutsläppen som bidrar till växthuseffekten. KDU vill även förbjuda nyförsäljning av motorer drivna med fossila bränslen från 2015 inom EU. Det är viktigt att markanden får långsiktiga och förutsebara spelregler att rätta sig efter för att kunna ta fram de nya produkter som överensstämmer med dessa regler.

Också inom EU krävs satsningar på alternativ teknik och forskning kring hållbar energiproduktion. EU satsar mycket stora summor på forskning kring fossila bränslen. Sådan forskning kan vara ett viktigt komplement för att effektivisera, men får inte utgöra den största forskningsatsningen.

Sverige kan inte ensamt ha hårda miljökrav vid offentlig upphandling, utan konkurrensneutraliteten och effektiviteten gör sådana nödvändiga inom hela EU.

EU betalar idag ut stora subventioner till kraftverk drivna av fossilbränslen. Dessa subventioner måste bort. Det går inte att predika klimatstrategiskt evangelium och samtidigt hålla kolkraftverk under armarna.

KDU vill:

- Att skarpa Sverige ska sätta upp skarpa mål för att minska utsläppet av växthusgaser
- Slopa alla subventioner på fossila bränslen

3 EU OCH MILJÖN

KDU anser att ett av de främsta fördelarna med EU är möjligheten att bedriva en effektiv och gemensam miljöpolitik. Att vi här i Sverige gör allt för att minska avgasutsläpp hjälper föga om övriga världen inte gör detsamma. Föroreningar kan föras med vinden från t.ex. Polen och regna ner i Sverige i form av surt regn i alla fall. Vissa steg har tagits inom EU för att gå i riktning mot ett mer miljömedvetet och klimatanpassat Europa.

KDU välkomnar ett av de första stegen, handel med utsläppsrättigheter. Handel med utsläppsrättigheter är ett kostnadseffektivt sätt att uppnå de målsättningar som fastställts inom EU. Detta visar prov på vilka miljöframsteg som kan göras genom ett än djupare samarbete i dessa frågor inom ramen för Europa samarbetet. Vi menar dock att vissa förändringar av systemet med utsläppshandeln är nödvändig då EU-kommissionen varit allt för liberal vid utdelningen av utsläppsrätter. Utsläppsrätter fördelade gemensamt på EU-nivå istället för nationell nivå, tillsammans med ett tak för hela Europa är nödvändiga steg.

KDU stödjer de förslag som finns för att inkludera flyget i systemet för utsläppsrätter. Även transportsystemet måste inkluderas i detta arbete

För att åstadkomma så mycket effektiva direktiv och förordningar som möjligt på miljöområdet bör ministerrådet som varit en stor bromskloss i miljöfrågorna tas ifrån vetorätten i dessa frågor.

Utvidgningen av EU har varit positiv på flera plan, KDU hoppas nu att högre krav nu skall kunna ställas på de forna öststaterna i miljöfrågor. Samtidigt ska vi erbjuda dem ekonomiska och kunskapsmässig hjälp.

4.MILJÖ OCH EKONOMI

4.1. Marknadsekonomi en nödvändighet

Utan ekonomiska medel är inga miljöåtgärder möjliga, och för de som lever i total fattigdom utan mat och vatten för dagen så är det självklart att miljöåtgärder inte kommer kunna prioriteras innan man har en möjlighet att överleva dagen. För att kunna skapa ett långsiktigt samhälle, både nationellt och internationellt, så är det nödvändigt med en fri marknadsekonomi, frihandel och god ekonomisk tillväxt, särskilt i de fattigaste länderna. Åtgärder på att bekämpa fattigdomen måste ske samtidigt som vi utvecklar ny teknik för att de som tar sig ur fattigdom ska ges en möjlighet att kunna uppnå en god levnadsstandard utan att behöva tära på miljön i den mån som de utvecklade länderna gör idag. Båda dessa mål kräver en marknadsekonomi där teknikutveckling och ekonomisk tillväxt drivs på av konkurrens.

För att åstadkomma en ren miljö är det nödvändigt att nyttja sig av de mekanismer som finns i en livskraftig marknadsekonomi. En av huvudorsakerna till miljöförstöringen är att naturresurserna ofta är allmän egendom som saknar direkt ägare. Detta medför stora risker för överutnyttjande. En hörnsten i miljöpolitiken måste därför vara att göra miljöskadlig verksamhet åtkomlig för marknadsmekanismerna. Förorenarnas kostnader för att smutsa ned miljön idag är alltför låga och motsvarar inte vad det kostar att sanera de skador som uppkommer. En miljövänlig ekonomi tar hänsyn till dessa kostnader genom skatter och avgifter på miljöfarlig verksamhet men framför allt genom att högre grad av system med äganderätter för gemensamma tillgångar genomförs. System med äganderätter har fått lyckade försök bl.a. inom fiskeriets område. Genom att på så sätt låta priset på miljöskadliga produkter återspegla dess verkliga kostnader blir det mer fördelaktigt för producenter att

producera miljövänligt och för konsumenterna att konsumera miljövänligt. Grunden för en miljövänlig ekonomi är alltså att den som skapar miljökostnader betalar för sig.

Det är dock viktigt att utforma skattesystemen så att de inte orimligt slår mot den enskilde, särskilt inte i de fall som miljövinsten inte är så stor. Ett exempel på detta är skatten på drivmedel som idag är alltför hög och står för en ansenlig del av många hushållsutgifter. Detta utan att skattenivån i någon större mån förändrar förbrukningen, eftersom en stor del av alla resor genomförs när andra alternativ inte finns eller är praktiskt svår genomförda. Det område som borde satsas på är istället att minska företagens transporter via lastbilar, bl.a. genom en utbyggnad av järnvägsnätet och genom att öppna upp järnvägstrafiken för fri konkurrens så att privata företag ges möjlighet att konkurrera om billiga järnvägstransporter. Detta skulle även på sikt vara en bättre metod att få ner hushållens biltransporter än dagens drivmedelsskatter eftersom fler av de längre resorna som idag genomförs med bil skulle vara mycket billigare och snabbare via tåget. Särskilt viktigt är det att det finns snabba tågförbindelser och väl utbyggd kapacitet i de regioner och sträckor som har mycket hög volym av transporter och resor.

Genom att använda sig av överlåtelsebara utsläppsrätter kan man se till att man begränsar utsläppen till en maxnivå och att minskningen av utsläppen sker så kostnadseffektivt som möjligt. Principen är att man fastställer utsläppsrätter innebär att man fastställer en viss mängd tillåtet miljöfarligt utsläpp inom ett visst område. Man låter sedan företagen inom området köpa så många utsläppsrätter de tycker sig behöva av de tillgängliga. Då har man att välja på att antingen i konkurrens med andra företag söka få tillgång till en utsläppsrätt eller att skapa miljövänligare processer. Genom att successivt minska tillgången på utsläppsrätter sätts press på företagen att använda sig av en mer miljövänlig produktion. De företag som inte använder sig av en miljövänlig produktion får därmed svårt att konkurrera. Att använda sig av utsläppsrätter passar inte alla typer av miljöfarlig verksamhet t ex utsläpp från biltrafiken, däremot är vissa verksamheter mycket lämpliga. Ett system med överlåtelsebara utsläppsrätter bör snarast införas för fler miljöskadliga ämnen, och inte begränsas till det system som redan idag existerar inom EU, samtidigt som dagens system vidareutvecklas.

Ytterligare ett bra exempel på ett sådant system som nyttjar marknadsmekanismerna är systemet med pant på förpackningar, vilket Sverige bör driva att det ska införas i hela EU.

4.2. Skatteväxling

Skatten på arbete är för hög och skatten på miljöförstöring är för låg. Skatten på arbete bör därför sänkas eftersom arbete inte är miljöförstörande i sig. Lägre skatter på arbete gör det mer attraktivt att anställa och är bra för svenska företag, inte enbart ur miljösynpunkt. Och samtidigt bör skatten på miljöförstöring höjas; detta kallas ofta grön skatteväxling. Genom högre skatter på miljöförstöring sätts ett mer korrekt pris på miljöförstöring och den kommer förhoppningsvis att minska. Det är dock viktigt att man inte generellt ökar skattetrycket på råvarupriser eller energianvändande, istället skall just den verksamhet som är miljöförstörande beskattas hårdare. Det är dock viktigt att när detta genomförs faktiskt sänka skatterna på arbete minst lika mycket som man höjer dem på miljöförstöring, annars leder det bara till att man försvårar och försämrar i människors vardag.

Vid val av beskattningsobjekt ska hänsyn inte bara tas till hur mycket pengar det kan ge, utan även vilka miljö- och hälsokonsekvenser det kan innebära.

Skatteväxling innebär att svenskt näringsliv kommer att förändras, men det är en nödvändig förändring. Miljöfarlig industri kommer att miljöanpassas eller försvinna och miljövänlig produktion gynnas. Vid denna omställning är det viktigt att de miljöfarliga produktionsmetoderna inte enbart flyttas om till länder med mindre stränga miljöregler. Därför bör Sverige verka för att stränga regler och miljöskatter införs även i andra länder, framför allt inom EU. Hårda miljökrav i Sverige behöver inte vara negativa för svensk industri. Tvärtom finns det mycket som tyder på att det kan leda till nya exportmöjligheter inom miljöteknikområdet.

4.3. Handel

Internationell handel är positivt och ökar, om den sker fritt utan handelshinder, välståndet för alla parter. Basen för en rättvis handelspolitik är frihandel. Men enbart frihandel är ingen garanti för att man uppnår miljövänlighet, även om marknadsekonomi och den ekonomiska utveckling som följer av handeln på sikt är det som skapar möjligheter och ny teknik för att kunna förbättra miljön. Exempelvis måste internationella transporter i så stor utsträckning som möjligt bära sina miljökostnader.

Inom de internationella organisationer som Sverige tillhör, framför allt EU och WTO, bör man verka för att stränga miljöregler inte ses som handelshinder. Istället bör man sträva efter en samsyn på miljöavgifter på handel. Inom WTO bör man sträva efter att försiktighetsprincipen ses som ett övergripande mål i handelspolitiken samt att enhetliga miljöregler gäller för alla medlemmar. Marknadsekonomi med ansvar alltså.

KDU vill:

- Att både Sveriges och andra länders gränser öppnas upp för fri handel
- Att det tillsätts en utredning som utreder inom vilka ytterligare områden man kan använda sig av säljbara utsläppsrätter.
- Att införa ett pantsystem för förpackningar införs i hela EU
- Att järnvägsnätet byggs ut både vad gäller kapacitet och hastighet, särskilt i de tyngst trafikerade regionerna
- Att det genomförs en skatteväxling, genom att höja skatten på miljöförstörande verksamhet och sänka skatten på arbete.
- Att Sverige ställer krav internationellt, och framförallt på europainivå, för att andra länder börjar skatteväxla.
- Att man miljöanpassar WTO och EU:s inre marknad så de inte hindrar de nationella miljöinitiativen.
- Att övergripande mål i handelspolitiken bör vara försiktighetsprincipen och att alla producenter ska inkludera sina miljökostnader i produkter

5. ENERGI

5.1 Vilken energiproduktion är hållbar?

Idag produceras en mycket stor andel av världens energi genom förbränning av olika slag, där förbränning av fossila bränslen ligger i topp, samt genom kärnkraft. Kärnkraften är inte lika utspridd men ger väldigt mycket mer energi från råvaran än vad som kan uppnås med någon typ av förbränning.

De två vanligaste typerna av bränsle vid energiproduktion genom förbränning är olika typer av biobränslen och fossila bränslen. Biobränslen är växter som huggs ner och fossila bränslen (t ex olja, naturgas etc.) har bildats från gamla växter och djur som varit begravda i jorden under en mycket lång tid.

Så länge som solen lyser finns det möjlighet för växter att lagra solenergi och det ger en långsiktigt hållbar resurs av biobränsle. Vinden och vattenkraften kommer också från solenergin. Sådana energislag som kommer finnas kvar så länge solen lyser, kallar vi i KDU förnyelsebara energislag.

De fossila bränslena bildas under en mycket lång tid men förbrukas på kort tid. Därför kan vi människor endast använda dem som energikälla under en begränsad tid. Utifrån en kristdemokratisk förvaltarskapstanke måste därför de fossila bränslena ersättas så fort som möjligt med energislag som är förnyelsebara och långsiktigt hållbara.

Att de energikällor som används inte skall ta slut är naturligtvis ett viktigt kriterium. En annan viktig faktor att ta hänsyn till är de föroreningar som uppstår i samband med energiutvinningen. Vattenkraften och vindkraften ger små föroreningar jämfört med andra energislag. Dessa har dock problemet att de av många anses förstöra landskapsbilden och särskilt i fallet med vindkraft ger en produktion som är tämligen liten i förhållande till förbrukningen. När det gäller vattenkraften kan också nyckelbiotoper hotas och det finns risk för att olyckor eller sabotage kan få allvarliga konsekvenser. Kärnkraften ger radioaktivt avfall som måste tas om hand och det finns också en viss risk för olyckor och sabotage. Torvbrytning ger skador på landskapet och ger utsläpp av koldioxid och partiklar, men kan också skapa sällsynta biotoper och därigenom hjälpa hotade arter. Trädbränslen ger koldioxidutsläpp, men ger ingen totalökning av mängden koldioxid i atmosfären eftersom detta är koldioxid som har bundits upp i närtid och kompenseras genom att de träd som nyplanteras som framtida bränsle tar upp koldioxid i samma utsträckning. Vid förbränning av fossila bränslen bildas koldioxid som tros bidra till växthuseffekten, vilket är ett av de starkaste skälen till att dessa bränslen inte kan anses vara långsiktigt hållbara. Det bildas också andra former av föroreningar, t.ex. partiklar, försurande ämnen, cancerframkallande ämnen och korrosiva ämnen (korrosion = nedbrytning av material genom kemiska reaktioner, tex fräter sura ämnen i luften på stenföremål). Fossilgas ger dock lite mindre utsläpp av koldioxid och betydligt mindre utsläpp av andra föroreningar jämfört med kol och olja och är därför att föredra i ett väldigt kortsiktigt perspektiv tills dess att de fossila bränslena kan fasas ut helt.

Av säkerhetspolitiska skäl anser KDU även att det är viktigt att energitillförseln inte riskerar att slås ut så lätt. Olje- och gasleveranser är relativt sårbara, medan vattenkraft och andra förnyelsebara energislag inte är riskabla i detta perspektiv. Kärnkraften är, även om den är beroende av importerade råvaror, inte så känslig för leveranshinder eftersom den

volymmässigt väldigt lilla volymen av råvara som krävs lätt kan lagerhållas så att produktionen kan hållas igång även vid kortare avbrott i leveranserna.

Den bästa energipolitiska åtgärden är att använda energin mer effektivt. Den energi som trots allt måste utvinnas, skall väljas enligt de tre kriterierna: uthållighet, renhet och tillgänglighet.

Utifrån förvaltarskapstanken måste vi väga samman för- och nackdelar. Ur detta perspektiv finner vi att vattenkraft, solenergi, vindkraft, biobränsle och kärnkraft är det vi i första hand bör satsa på i Sverige. På kortare sikt kan vi tänka oss att ersätta olja och kol med torv och fossilgas.

De fossila bränslena står idag fortfarande för en överväldigande andel av världens energiproduktion, och är därför väldigt svåra att snabbt ersätta med något annat. Utvecklingen och utbyggnaden av förnyelsebara energikällor och kärnkraft har gått framåt en hel del den senaste tiden, men inte i tillnärmelsevis hög takt nog. Större satsningar måste göras för att öka utbyggnadstakten för förnyelsebara energikällor, men eftersom många av dessa energislag kräver antingen väldigt stora mängder råvaror eller stora areal för anläggningarna så är det tillrådligt att satsa på en kraftig utbyggnad av kärnkraften för att på kort sikt kunna möta en större del av det energibehov som idag tillfredsställs genom förbränning av fossila bränslen. Vi tror dock att det kommer krävas en bredd av energislag för att långsiktigt kunna ersätta de fossila bränslena, särskilt som dessa används inom rätt varierande områden som t.ex. elproduktion och fordonsdrift.

5.2 Energiforskningen

Forskning om energibesparande lösningar måste ha högsta prioritet. Som ett tekniskt högutvecklat land och som stor energianvändare, har Sverige ett särskilt ansvar för att ta fram ny teknik för att minska energianvändningen och detta är ett område där både det offentliga och den privata sektorn måste involveras i.

Den svenska forskningen om energiproduktion måste inriktas mot biobränslen, solenergi, vattenkraft, vindkraft och kärnkraft, eftersom det är dessa energislag som är långsiktigt hållbara i vårt land. Vattenkraftverken måste effektiviseras. De totala forskningsanslagen till energiforskning måste öka. Efter folkomröstningen om kärnkraft 1980 satsades stora pengar på forskning under de första åren på 80-talet. Därefter har de statliga satsningarna kommit av sig. Det är fortfarande önskvärt att forska kring kärnkraften. Den s k hjärntvättsparagrafen, som innebar förbud mot forskning på kärnkraftsområdet la under lång tid en hämsko på denna forskning och det är bra att den har upphävts så att denna forskning återigen kan ta fart. En ganska nytt område som kan bli långsiktigt viktigt att forska på är nya reaktorer eller uppberedningsanläggningar där man använder avfallet som bränsle och på detta sätt minskar slutförvaringstiden kraftigt samtidigt som processen genererar ytterligare energi ur råvaran.

Bränslen till bilar kan inte hur enkelt som helst ersättas med vattenkraft, trädbränslen eller kärnkraft och därför måste forskningen på fordonsbränslen fortsätta. För att påskynda en övergång till exempelvis bränslecellsdrivna bilar skall en stats- och/eller EU-understödd etablering av tankstationer för t.ex. vätgas inledas.

Europa måste vara med och driva fusionsforskningen framåt. De stora fördelar som kommersiellt fungerande fusionsreaktorer skulle innebära gör det motiverat att satsa kraftigt på fusionsforskningen. Bränslet till fusionskraften är tungt väte som finns i havsvattnet. Risken för att vattnet i haven ska minska vid utvinning av det tunga vattnet är obefintlig.

Avfallet kräver inte heller den typ av slutförvaring som avfallet från fissions(kärn)kraft kräver.

5.3 Skatter och ekonomiska styrmedel

Det skall inte finnas någon allmän skatt på energi. Istället skall föreningarna beskattas direkt eftersom detta ger en tydligare miljöprofil på skatterna samtidigt som det inte i onödan slår mot de med de minsta ekonomiska resurserna. Skattereglerna på energiområdet måste vara begripliga och konsekventa. Det skall alltid löna sig att producera energi så miljövänligt som möjligt. Skattesystemet bör vara så långsiktigt som möjligt för att skapa förutsägbarhet för industrin.

KDU har länge drivit frågan om ett system med överlåtelsebara utsläppsrätter införs i EU och anser att när detta nu är genomfört för koldioxidutsläpp är viktigt att fortsätta utveckla detta system så att det ger största möjliga effekt. Bland annat bör man utvidga de områden som täcks av systemet till att också omfatta exempelvis flyget. Det är även värt att se över vilka fler ämnen som ett liknande system skulle kunna införas för.

Energifrågorna har en central betydelse för samhällets utveckling. För att frågan skall få rätt politisk uppmärksamhet bör det finnas ett eget energidepartement och ett energiutskott i riksdagen. I USA är energidepartementet ett av de största och viktigaste.

KDU vill:

- Att den svenska energiproduktionen bör inriktas på biobränslen, kärnkraft, solenergi, vattenkraft och vindkraft.
- Att den svenska kärnkraften byggs ut. Nybyggnadsförbudet i kärntekniklagen bör således hävas
- Avveckla kärnkraften först när bärbara och miljövänliga alternativ finns att tillgå.
- Prioritera forskning om hur energianvändningen kan minska.
- Öka forskningen på biobränslen, vatten-, vind-, solenergi och kärnkraft.
- Att utsläppsrättigheterna skall vara gemensamma för hela EU med ett gemensamt tak
- Stöd till en utbyggnad av vätgasstationer så att det går lätt att tanka vätgasdrivna bilar.
- Ingen allmän skatt på energi, men skatt på miljöpåverkan.
- Skattesystemet skall vara enkelt och gynna en miljövänlig energianvändning.
- Sverige skall det finnas ett energidepartement och Riksdagen skall ha ett energiutskott.
- Avskaffa vetorätten i ministerrådet gällande miljöfrågor.
- Inför kommunalt veto gällande kärnbränslehantering.

6. KOMMUNIKATIONER

6.1 Miljövänlig efterfrågan

Goda kommunikationer är ryggraden i vårt moderna samhället. En viktig motor i hela den tekniska utvecklingen har varit människans nyfikenhet och omätliga törst efter att hela tiden nå längre, högre och färdas snabbare. Goda kommunikationer gör också att andra kulturer och fjärran länder kommer närmare oss. Att förflytta människor och varor kräver infrastruktur i form av vägar, järnvägar, flygplatser och hamnar. Kraftiga satsningar måste göras för att en betydligt större del av transporterna ska ske via mer miljövänliga kommunikationsmedel, där båt- och tågtrafik är prioriterat, i framtiden.

Sverige har potential att vara med och leda utvecklingen för miljövänligare transporter. Vi skall aktivt arbeta för att sprida denna kunskap till andra länder.

Ekonomisk tillväxt som är en av grundpelarna i vår ekonomiska politik leder till ytterligare ökat behov av transporter. Denna utveckling är tydligast i länder som Kina som på några få decennier flerfaldigt sitt transportbehov. Genom skatter och stöd till forskning skall vi hela tiden styra transporter till de miljömässigt minst påfrestande. Målet är att alla transporter ska miljömässigt bära sina egna kostnader.

Ökad samordning av transporter leder till bättre utnyttjande av befintlig infrastruktur. Detta gör att en transportökning kan göras utan att miljön påverkas negativt. Persontransporter kräver extremt stor flexibilitet och individuell anpassning. Detta gör förmodligen just persontransporter svårast att samordna. För att kollektivtrafiken ska bli mer attraktiv behövs inte bara mer pengar utan även en mycket större kundanpassning. För att öka efterfrågan på kollektivtrafiken bör den dessutom varar momsbefriad. Trafikbolag och andra kollektivtrafikaktörer skall ha stort inflytande över den praktiska utformningen. De befinner sig närmast kunden och kan ständigt anpassa trafiken efter kundernas önskemål och behov.

6.2 Tåg

Sverige har redan idag ett väl utbyggt nät av tåglinjer och en hög grad av transporter via tågtrafik. Dagens nät börjar dock nå sin gräns och kraftiga satsningar kommer krävas inom den nära framtiden för att både utöka kapaciteten på befintliga linjer och utöka nätet med ytterligare linjer. Högsta prioritet måste läggas vid de linjer som går i högratifierade regioner, sträckor eller där ett stort behov av varustransporter finns. Vid ny- eller utbyggnad av järnvägslinjer bör stor hänsyn tas till att transporter som idag sker med lastbil smidigare ska kunna ske via järnvägsnätet.

6.3 Flyg

Flyget är idag en av de snabbast växande källorna till koldioxidutsläpp och ett särskilt fokus bör läggas på att minska denna sektors miljöpåverkan. KDU anser inte att målet i sig ska vara att minska flygningarna. Flyget bidrar till att skapa fantastiska möjligheter för människor att besöka andra länder, uppleva andra kulturer och besöka avlägsna vänner och släktingar som människor fram tills nyligen endast kunde drömma om. Det är dock av högsta vikt att utsläppen inte fortsätter på samma sätt som idag.

Industrin måste ta ett större ansvar för att utveckla miljövänligare teknik för flyget och incitament bör införas för att uppmuntra till teknikutveckling fokuserad på detta. En del i

detta är att införliva även flyget i handeln med utsläppsrätter. KDU tror dock inte på generella skatter på flygbiljetter eftersom detta inte tar tag i kärnproblemet utan snarare minskar incitamenten till utveckling av miljövänlig teknik, samtidigt som det gör att möjligheterna att flyga i än högre grad blir kopplade till vilken inkomstklass människor tillhör. Staten bör dock satsa på forskning kring flygteknik och ge stöd till de företag som satsar på detta område.

6.4 Bilar

Bilen ger människor ett stort mått av frihet och självständighet, men är samtidigt en av de stora miljöbovarna. Vi kan inte fortsätta resa så mycket som vi gör i bilar drivna av fossila bränslen. Lösningen är dock inte att försvåra bilåkandet i sig eller att underlåta att göra de satsningar på vägarna som behövs. Stora infrastruktursatsningar bör göras för att anpassa vägnätet till dagens förutsättningar, och särskilt för att i möjligaste mån leda passerande trafik runt större städer. Samtidigt som detta sker är det helt nödvändigt att uppmuntra användandet av nya drivmedel.

Staten bör understödja satsningar på att bygga ut bensinstationer med möjligheter att tanka alternativa drivmedel. I takt med att bilar med s.k. ”plug-in”-teknik (eldrivna bilar som kan laddas i vanliga eluttag) kommer ut på marknaden så bör kommunerna se till att införa eluttag i alla parkeringshus. Ett förbud för nyförsäljning av bensindrivna bilar bör på några års sikt införas i EU, men det krävs då att detta aviseras i god tid så att bilindustrin kan utveckla alternativ.

KDU vill:

- Att Sverige ska bli världsledande på miljövänliga transporter
- Att alla transporter ska miljömässigt bära sina egna kostnader
- Att Sverige ska arbeta globalt för att de mest miljövänliga transporter också blir de ekonomiskt mest lönsamma.
- Att ökad samordning av transporter sker genom skatter, bidrag och infrastrukturanpassningar
- Att satsningar görs på att bygga ut och förstärka transportinfrastrukturen, med särskild betoning på järnvägsnätet
- Att flygtekniksatsningar görs på bred front för att minska flygtrafikens miljöpåverkan

7. LIVSMEDEL

7.1 Livsmedelstransport

”Du blir vad du äter” är för många ett bekant uttryck. Att miljön blir som du äter är dock inte lika vedertaget även om det är hög tid att det nu blir det. Bakom en helt vanlig frukost ligger för det mesta en mängd onödiga miljöfarliga utsläpp. KDU anser att dessa miljöfarliga utsläpp måste få större genomslag på de fraktade produkternas pris, tex genom koldioxidskatten på transporter. Frakten av en viss vara bör bära sina miljökostnader. Att naturen mår bäst av att maten produceras så nära konsumenten som möjligt är dock allför generaliserande och missvisande. Ett system för märkning av en varas faktiska miljöpåverkan vore eftersträvansvärt. Likt kunden idag har möjlighet att jämföra varors pris genom att titta på jämförpriset så bör ett miljöjämförelsepris finnas att tillgå. Konsumenternas val av livsmedel är en viktig länk i kampen mot växthuseffekten.

7.2 Köttproduktion

Att producera kött är betydligt mer energikrävande än att odla grönsaker. Därmed är köttindustrin ett prioriterat område för att sätta press på att hitta mer miljövänliga framställningsalternativ.

Det kött vi äter ska framställas på ett värdigt och respektfullt sätt. Rymliga utrymmen i en stressfri miljö och grönbeta på sommaren bör vara rimliga krav. Att låta kreatur beta fritt har dessutom positiva effekter på landskapet, floran, faunan och på själva köttet. Genmanipulation av djur ska kräva en obligatorisk tillståndsprovning där en etisk bedömning av projektet ska ingå. I denna bedömning måste behovet av kött vägas mot det eventuella lidande djuren kan utsättas för. Om djurets DNA har varit föremål för genmanipulation eller om djuret foder innehållit matats med tillväxthormon skall detta framgå av en innehållsdeklarationen.

7.3 Grönsaker

Det borde vara självklart att alla ska få tillgång till giftfri mat. Idag finns ett stort utbud av ekologiskt odlad mat. Problemet är att dessa fortfarande kostar mer än det livsmedel som framställt med kemiska bekämpningsmedel. KDU vill därför verka för införandet av lägsta möjliga momsats på ekologiskt odlade livsmedel.

Även växter som är genetiskt modifierade eller livsmedel i vilka de ingår, ska vara försedda med en obligatorisk deklaration över de inblandade genförändringarna. Än så länge vet man heller inte säkert hur genmodifierad mat påverkar människan och därmed bör mat med sina ursprungliga gener intakta finnas att tillgå.

KDU vill:

- Att konsumenterna har god information om olika livsmedels miljöpåverkan
- Att möjligheten till ett miljöjämförpris utreds.
- Ha lägsta momsats på ekologiska livsmedel
- Att skolor med s.k. miljöprofil bör uppmuntras och marknadsföras.
- Att innehållsdeklarationer ska finnas på all mat så att man kan se vilka eventuella giftiga beståndsdelar som ingår, liksom om någon tillsats är genmanipulerad.
- Att transporter måste bära sina miljökostnader

8. JORDBRUK

Jordbruket är fortfarande en viktig del av samhället. Jordbruket skall riktas in på ett ansvarigt förvaltande av jorden och vara långsiktigt hållbart. Omställningen av svensk jordbruks- och livsmedelspolitik till ekologiskt anpassad och miljövänlig produktion är en förutsättning för såväl bevarande av vatten- och havsmiljöer som bördig jord och biologiskt fullvärdiga, hälsosamma livsmedel. Sådan omställning bör därför stödjas ekonomiskt under en övergångsperiod. Det är av stor vikt för kultur- och naturlandskapet att jordbruket tar sitt ansvar för att viktiga miljövärden bevaras.

Utsläppen av näringsämnen från både konst- och naturgödning såsom kväve och fosfor till områden kring mark och vattendrag kring jordbruken måste minskas. Dessa får bara användas i begränsade mängder och system ska byggas runt åkrarna som så mycket som möjligt tar hand om urlakade gödande ämnen. Gödning bör därför ske där jorden kan ta upp näringsämnen. Miljöavgifter på kemiska bekämpningsmedel ska införas

All genmanipulerad gröda måste först noggrant granskas innan den tas i användning. Framför allt måste det kontrolleras att man inte riskerar en spridning som slår ut det befintliga ekosystemet. KDU anser därför att genmanipulerad gröda måste vara steril vilket innebär att grödan inte är befruktningsbar.

KDU vill att Sverige ska gå i spetsen för det ekologiska jordbruket inom EU, både som praktiskt föredöme och genom politisk påverkan. Sveriges bönder måste på samma gång ges samma villkor som de övriga bönderna inom EU. Skatter och andra avgifter för jordbruket måste harmoniseras inom EU. Byråkratin måste minimeras, både på EU-nivå och från Jordbruksverkets sida.

KDU vill:

- Att beslut om en nedtrappningsplan för kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel i jordbruk tas.
- Att genmanipulerade grödor granskas noggrant innan de börjas odlas i naturen och tas in i kommersiell handel.
- Att verka för en minskad byråkrati för bönderna
- Att dokumentation av bekämpningsmedel och andra kemiska preparat ska vara offentlig.
- Att miljöavgifter på kemiska bekämpningsmedel skall införas.
- Att man ger omställningsstöd till bönder för att ställa om till ekologiskt jordbruk, för att gynna ekologiskt odlat .
- Att Sverige bör verka för att EU:s bönder får verka på samma villkor
- Att EU:s tullmurar och jordbrukssubventioner avvecklas

9. SKOG

Skogarna på jorden är mycket värdefulla för planeten. Utöver alla direkta värden av en bevarad skog så tar skogarna hand om stora mängder koldioxid genom fotosyntesen. Även om haven binder mer koldioxiden så fyller skogarna en betydande roll i att ta hand om den koldioxid som släpps ut i atmosfären varje år.

9.1 Regnskog

I alla skogar lever också oersättliga växt- och djurarter, varav somliga inte ens har blivit upptäckta ännu. Det gynnsamma klimatet har gjort regnskogarna till några av världens frodigaste och artrikaste ekosystem. Det mesta av näringen i regnskogarna finns inte i marken utan högre upp, i växter som slingrar sig kring de höga träden. Eftersom marken som blottas vid skövling är fattig på näringsämnen är det mycket svårt att plantera och återskapa ny regnskog. Det största hotet mot regnskogarna i stort är idag att stora arealer bränns ner för att bli till odlingsmark, eftersom detta är det enda sättet som stora delar av befolkningen kring dem kan försörja sig, men även avverkning bidrar kraftigt till att reducera regnskogsarealen. KDU ser ett stort värde i att bevara regnskogarna och dess unika biotoper.

9.2 Sveriges skogar

Delar av Nordens Skogsmarker kallas ofta för "Europas sista vildmark". De utgör de sista relativt orörda områdena i vår del av världen och har därför ett speciellt värde. I skogarna i Sverige beräknas ett 40-tal, av totalt ca 100, hotade på land levande ryggradsdjur, och cirka 270 hotade växtarter, ha sin livsmiljö. Vi måste därför använda skogarna på ett ansvarsfullt sätt och förvalta dem så att den blir en tillgång också för kommande generationer.

Skogen är viktig för Sverige. Skogsnäringen är den bransch som svarar för de största nettoexportinkomsterna. För att svenskt skogsbruk och svensk skogsindustri skall kunna utvecklas i framtiden krävs långsiktiga och hållbara spelregler som befrämjar både produktions- och miljömål. Allt skogsbruk medför påverkan på naturen. Ett övergripande mål bör vara att denna påverkan genom omsorgsfullt val av teknik och brukningsmetoder ska ges en så god ekologisk anpassning som möjligt. Artrikedom och mångfald ska främjas. Hotade arter måste få ett bättre skydd. Användning av farliga kemiska bekämpningsmedel leder till en ej önskvärd påverkan på skog, människor, djur, insekter och mikroorganismer, och skall därför vara förbjuden.

Uttag genom avverkning får inte ske utöver den långsiktigt avverkningsbara tillväxten, och ska fördelas så jämnt över tiden som möjligt. Småskalig teknik och maskiner med lågt marktryck ska nyttjas i så hög grad som möjligt för att undvika mark- och körskador. Miljökonsekvensbeskrivningar ska krävas för nya skogsbrukningsmetoder. En ökad efterfrågan på trä och träprodukter är dock något positivt för skogarna eftersom ytterligare areal då avsätts för skogsplantering.

9.3 Skyddsvärd skog

Arealen ädellövskog minskar ständigt till förmån för barrskogsplantering, till stor del beroende på godtyckliga investeringar och gränsdragningar om vad som ska räknas som ädellövskog. Därför måste skogsvårdsmyndigheterna se till att ett inventeringsunderlag om ädellövskogen tas fram.

Den fjällnära skogen i våra nordligaste län har ett stort värde och har en viktig funktion i vårt ekologiska system. I dessa skogar har inga stora ingrepp gjorts och träden är 300-700 år

gamla. Här lever åtskilliga arter som kräver eller gynnas av ostörda förhållanden. Kalavverkningar i dessa svårföryngrande områden innebär ett hot mot många arter. Även rennäringen och samekulturen drabbas hårt. Efterfrågan på råvaror och arbetstillfällen måste vägas mot den ekologiska tragedi som ingrepp i den fjällnära skogen innebär.

På fjällnära skogsmarker och andra områden med svag skoglig reproduktionsförmåga bör inget storskaligt skogsbruk få bedrivas. Den fjällnära skogen i Sverige är ett av de sista orörda, eller nästan orörda, barrekosystemen i världen och det är inkonsekvent att samtidigt som vi kämpar för regnskogarnas bevarande hugger ner våra egna urskogar.

Cirka 70% av Sverige är täckt av skog. Av den produktiva skogsmarken är endast 1% skyddad. För att bevara den biologiska mångfalden i skogen bör denna siffra öka. Statens Naturvårdsverk måste få ökade anslag för inköp av skyddsvärd skog.

KDU vill:

- Att den biologiska mångfalden ska skyddas genom stor naturhänsyn i skogs- och jordbrukslandskapet.
- Att det införs förbud mot farliga bekämpningsmedel och skogsgödsling.
- Att skog ska reservatsskyddas i tillräcklig omfattning för att bevara den biologiska mångfalden
- Att ett inventeringsunderlag om ädellövskogen bör tas fram
- Att den fjällnära skogen ska omfattas av särskilda skyddsregler.

10. NATURVÅRD

Sverige har, liksom EU, ratificerat CBD (Bernkonventionen). Konventionen innebär att ett skydd för hotade arter och deras livsmiljöer. Vidare innebär en ratificering att länderna lovar att bevara mångfalden, utnyttja dess beståndsdelar på ett hållbart sätt, samt att iaktta en rättvis fördelning av de genetiska resurserna. Trots att Sverige står bakom detta utrotas ett antal djur- och växtarter och deras livsmiljöer varje år. Jorden har förlorat mer än 30 % av sina naturliga tillgångar de senaste 25 åren. I stort sett finns det tillräcklig lagstiftning, men resurser måste sättas in för att se till att den följs. KDU vill upprätta specifika granskningsinstanser som kontrollerar att både Sverige och EU följer de avtal som skrivits på.

I dagens allt mer storskaliga jordbruk håller dock djur- och växtarter livsnödvändiga småbiotoper på att försvinna. För att skydda dessa småbiotoper bör stöd utgå till markägarna. Man bör också få möjlighet att snabbt kunna bilda lokala ”mikroreservat” för att skydda småbiotoper. Nationalparker och andra skyddade naturområden är viktiga för vårt naturarv. Detta arbete måste få ekonomiska möjligheter och ett starkt rättsligt skydd.

På många platser kan också förstörda våtmarker restaureras. De fungerar som ”kvävefallor” samt är viktiga för bland annat fåglar och kräldjur. Inom länen och kommunerna ska särskilda åtgärdsprogram för våtmarker upprättas.

En av de allra mest värdefulla rättigheterna vi har är den svenska allemansrätten. Men att i princip kunna ströva fritt i skog och mark medför ansvar. Mer information om allemansrätten och dess gränser och vad den innebär är nödvändig. Genom den allmänna tillgången till skog och mark skapas också ett gemensamt intresse för att vårda och värna om naturen och miljön. Detta bidrar också till en känsla av ett gemensamt ansvar och en möjlighet till ökad förståelse för den miljö vi lever i.

10.1 Fjällen

Den svenska fjällvärlden har stor betydelse för turismen i Sverige stora delar av året. Alltför intensiv mänsklig närvaro i vissa områden sliter på landskapet. Det bör vara ett krav att all turism och annan verksamhet i de svenska fjällen har arbetsplaner för hur den förda verksamheten främjar tillgänglighet samtidigt med hållbarhet. Fjällandskapet nyttjas till stor del som renbete, något som också anses gynna den biologiska mångfalden i fjällen. Däremot förekommer problem med överbetning av vissa områden vilket sliter ner och tunnar ut lavtacket. Också rennäringen måste därför ta hänsyn till landskapets sårbarhet och anpassa betet efter detta.

KDU vill:

- Att det ses till att både Sverige och EU följer de avtal angående skyddandet av den ekologiska mångfalden i praktiken genom särskilda kontrollinstanser.
- Se ett ökat stöd för småbiotoper till markägarna
- Skydda och restaurera våtmarker. Länen och kommunerna bör upprätta särskilda åtgärdsprogram för våtmarker.
- Att de som är verksamma i fjällen ska utarbeta arbetsplaner som främjar tillgängligheten samtidigt med hållbarhet

11. VATTEN

Trots att jordens yta täcks av 71 % vatten är jordens brukbara vattentillgångar högst begränsade. Av jordens vatten är 93,6% saltvatten, resten är sötvatten.

Vatten är en av våra störta naturresurser, men också den sämst skötta. Vattnet har betraktats som en oändlig och gratis resurs som både tål dumpning av avfall och utsläpp av farliga gifter. Kvaliteten på dricksvattnet har blivit allt sämre och i sjöar och vattendrag kan man spåra långtgående förändringar och störda ekologiska system. Försurningen av sjöar och vattendrag, övergödningen av sjöar och kusthav samt de stora utsläppen av miljögifter är några av de största problemen.

Det behövs ett omfattande kontrollprogram för dricksvatten. Vattnet ska kontrolleras när det kommer ut vid kranen och inte i vattenverkens bassänger.

11.1 Svenska sjöar och vattendrag

Sveriges närmare 100 000 sjöar täcker 9 % av landets yta. Vattnet i sjöarna härstammar främst från nederbörd som passerat landekosystem och kommit till sjön genom olika vattendrag. Tillståndet i sjön speglar miljön inom sjöns hela tillrinningsområde och det påverkar, genom sjöns avrinning, havets tillstånd. Sjöns omgivning påverkar vattnets pH och hur mycket mineralämnen som når sjön. Flertalet svenska sjöar är näringsfattiga. De näringsrika sjöarna har högre halt av kalk och är alltså mindre känsliga för försurning än de näringsfattiga.

11.2 Östersjön

Med sitt bräckta vatten är Östersjön ett unikt innanhav. Den trånga passagen till Östersjön gör att vattenomsättningen är långsam och därmed även syreomsättningen. Det tar omkring 25 år för allt vatten i Östersjön att bytas ut. Den stora saltstress som det bräckta vattnet orsakar salt- och sötvattenarter innebär att de olika arterna lever på gränsen till sin anpassningsförmåga. Allt detta bidrar till att göra Östersjön till ett av världens känsligaste hav.

Hoten mot Östersjön är många och akuta. De allvarligaste utsläppen är klororganiska föreningar, gifter, tungmetaller, kväveläckage, syreförbrukande substanser och olja. Källorna till föroreningarna i Östersjön utgörs i första hand jordbruk, industri och trafik. All trafik till sjöss måste ha samma utsläppsregler som utsläppskällor från land har. Till hotbilden hör även överfiskning, oljeutvinning och miljöfarliga transporter. Därför måste all tankrengöring ske i hamn. Rengöring av tankar till havs ska inte bara vara förbudet, utan straffet därför ska vara kraftigt kännbart. KDU anser att alla oljeutsläpp till havs, avsiktliga såväl som oavsiktliga, skall vara skadeståndpliktiga och beläggas med kännbara straff. Årligen rapporteras hundratals utsläpp i Östersjön, endast ett fåtal leder till åtal. Oljan försvinner med tiden från havsytan, men det betyder inte att oljan försvunnit ur vattnet. De tyngsta oljeklumparna sjunker till botten och dödar djur- och växtliv. För att skydda våra vatten bör alla fartyg vara dubbelbottnade.

Östersjön är trots sitt lilla format livsviktigt för sina kustnationer, Sverige, Danmark, Finland, Ryssland, Estland, Lettland, Litauen, Polen och Tyskland. Alla dessa länder påverkar miljön i Östersjön och därför bör samtliga förbättra sin avloppsrening och minska utsläppet av

handelsgödsel för att minska övergödningen. Närliggande industrier ska kraftigt minska sina utsläpp av organisk substans och metaller.

Det befintliga samarbetet mellan Östersjöns kustnationer måste förbättras för att kunna garantera att direktiv och lagstiftning i högre grad tar hänsyn till Östersjöns känslighet. Ett gemensamt kontrollsystem för sjöfarten på Östersjön bör skapas för att undvika miljöfarliga olyckor. Det faktum att Östersjön numera, med undantag för St. Petersburg och Kaliningrad, omgärdas av EU-stater måste också leda till att frågan ges hög prioritet på EU-nivå

11.3 Våra Älvar

Sverige har en lång tradition av att använda vattenkraft. På 1200-talet använde vi den till att driva kvarnar och sedan dess har utvecklingen fortgått och idag står den för 45% av vår elproduktion.

Vattenkraft är förnyelsebar, billig och effektiv och släpper inte ut miljögifter. Tyvärr har den också en del negativa biverkningar t ex i reglerade vattendrag påverkas den biologiska mångfalden då växt- och djurlivet inte är anpassat till andra vattenståndsvariationer än de som den naturliga årsrytmen orsakar. Lekmöjligheterna för vandringsfiskar försvinner och strand- och vattenvegetationen förändras. Strandzonen och dess växt- och djurliv får dessutom stora problem och många arter av främst bottendjuren slås ut.

För att bevara den ännu orörda naturen och den biologiska mångfalden är det för oss unga Kristdemokrater viktigt att de fyra outbyggda älvarna, Torne älv, Kalix älv, Pite älv och Vindelälven förblir orörda.

De senaste åren har vi fått se boende längs våra älvar drabbas av svåra översvämningar. Kraftföretagen ska ha ett ansvar för att reglera flödet så att konsekvenserna inte blir så förödande. Kristdemokratiska ungdomsförbundet vill också främja forskning på vattenkraft så att vattenkraften i framtiden kan bli mer effektiv och att de negativa inverkaner som den för med sig på den biologiska mångfalden och naturen förhindras.

KDU vill:

- Att våtmarker såväl i jordbruks- som skogsmiljö bör bevaras så långt som möjligt och vid behov återställas.
- Alla fartyg bör vara dubbelbottnade, för att skydda våra vatten.
- Ha en förbättrad lagstiftning som skyddar grund- och ytvatten.
- Grundvatteninventering och investering ska ske i varje kommun för att åtgärda försurning och förgiftning av grundvattnet.
- Införa kommunala bidrag till investering av neutraliserande filter till privata brunnar i försurade områden.
- Ge ökade resurser till länsstyrelserna för att kunna genomföra mätprogram och utsläppskontroller.
- Att all tankrengöring ska ske vid hamn. Kännbara straff vid överträdelse.
- Att ingen oljeutvinning får ske i Östersjön då läckage är skadligt för havsmiljön.
- Att Sverige bör bistå med stöd till miljöinvesteringar till Baltstaterna, Polen och Ryssland
- För att minska övergödning i våra vatten bör avloppsreningsverken förbättras.
- Kraftig minskning av utsläppen av organisk substans och metaller från industrin.

- Färjetrafiken på Nordsjön och Östersjön måste ha samma utsläppsregler som utsläppskällor från land har.
- Behovet av skyddade älvmråden ska tillgodoses